

Analiza privind consecințele juridice cu privire la acordarea cu celeritate a suportului în luarea deciziilor

Introducere

Potrivit prevederilor art. 12 al. 1 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), ratificată de România prin Legea nr. 221/2010, statele parti trebuie să recunoască capacitatea juridică a persoanelor cu dizabilități.

Articolul 12 din CDPD face o distincție clară între capacitate juridică și capacitate mintală. Astfel, faptul că o persoană are o dizabilitate mintală nu este un motiv legal pentru a-i respinge persoanei respective dreptul de a avea capacitate juridică (atât capacitate de folosință cât și de exercițiu).

Astfel, deficiențele mintale, atât cele percepute cât și cele reale, nu pot fi folosite ca justificare pentru a refuza capacitatea juridică a persoanei. Capacitatea juridică este un drept al tuturor persoanelor, inclusiv al celor cu dizabilități.

Așa cum știm, capacitatea civilă conține două elemente: prima este capacitatea de folosință, care se referă la aptitudinea generală și abstractă de a avea drepturi și obligații. Aici putem include, de exemplu, dreptul de a avea un certificat de naștere, de a avea dreptul la asistență medicală. A doua este capacitatea de exercițiu, care se referă la aptitudinea de a-și exercita drepturile și de a-și asuma obligațiile. Aceasta din urmă e, de cele mai multe ori, refuzată sau limitată persoanelor cu dizabilități.

În majoritatea statelor, conceptul de capacitate juridică și cea mintală au fost

confundate astfel încât, acolo unde persoana este considerată că are capacitatea de a lua decizii afectate, din cauza unor dizabilități cognitive sau psihologice, capacitatea juridică a acestuia de a lua o anumită hotărâre este înlăturată în întregime. Articolul 12 nu permite un astfel de refuz discriminatoriu al capacității juridice, ci solicită ca persoanelor cu dizabilități să le fie acordat suportul necesar pentru a-și exercita capacitatea juridică.

Art. 12 al. 3 recunoaște că statele parti au obligația de a pune la dispoziția persoanelor cu dizabilități accesul la suport în exercitarea capacității lor juridice. Statele membre trebuie să se abțină să refuze persoanelor cu dizabilități capacitatea juridică și trebuie să asigure accesul la suportul necesar pentru a le permite acestora să ia decizii cu efect juridic.

Suportul în exercitarea capacității juridice trebuie să respecte drepturile, dorințele și preferințele persoanelor cu dizabilități și nu trebuie să ia forma unei înlocuiri a capacității de

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferență!

Instrumente Structurale
2014-2020

hotarare a acestora. Desi ain. 3 nu defineste ce este acela support si ce forme trebuie sa ia, suportul este un termen foarte larg care contine atat elemente formale cat si informale.

Tipul si intensitatea suportului acordat variaza de la o persoana la alta asa cum si fiecare persoana este diferita. Conform al. 3 lit. d) al art. 12 "respectful pentru diferenta si acceptarea persoanelor cu dizabilitati face parte din diversitatea umana si umanitate" In orice situatie, chiar si in momentele de criza, autonomia individuala si capacitatea persoanelor cu dizabilitati de a lua decizii trebuie respectata.

In baza prevederilor alin. 3 tendinta de a refuza persoanelor cu dizabilitati dreptul de a decide in problemele financiare trebuie inlocuita cu suportul oferit in exercitarea capacitatii juridice. Asa cum sexul persoanei nu poate fi motiv de discriminare in materia dreptului financiar si a dreptului de proprietate, nici dizabilitatea nu poate fi un motiv de discriminare.

Alin. 4 al art. 12 solicita statelor membre sa creeze masuri de protectie effective si adecvate pentru exercitarea capacitatii juridice. Scopul principal al acestor masuri este sa asigure respectarea drepturilor, vointei si preferintelor persoanelor. In vederea indeplinirii acestui scop, masurile trebuie sa asigure protejarea de abuzuri ale persoanelor cu dizabilitati la fel cum asigura protejarea tuturor celorlalte persoane.

Masurile de protectie pentru exercitarea capacitatii juridice trebuie sa se asigure ca persoanele iau deciziile cu vointa libera si neviciata, dar, in acelasi timp, masurile trebuie sa respecte drepturile, vointa si preferintele persoanei, inclusiv dreptul de a isi asuma riscuri si a face greseli.

Alin. 5 solicita statelor membre sa ia masuri, inclusiv legislative, administrative si judiciare pentru a se asigura ca drepturile financiare si economice ale persoanelor cu dizabilitati sunt respectate.

Prin Hotararea Guvernului nr. 655/2016 Romania a aprobat Strategia naționala O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități 2016 -2020 și a Planului operațional privind implementarea Strategiei naționala O societate fără bariere pentru persoanele cu dizabilități 2016 – 2020. Prin acest document, Guvernul Romaniei recunoaste ca "Persoanele cu deficiențe mentale, lipsite de capacitate de exercițiu, sunt private de dreptul de a lua decizii care privesc viața lor personală, în cazul lor aplicându-se substituirea luării deciziilor de către tutorii lor, în procesul aplicării căreia s-a ajuns, de multe ori, la neglijarea voinței acestor persoane și chiar la abuzuri."

Unul dintre obiectivele Strategiei este "Asigurarea participării depline a persoanelor cu dizabilități în toate domeniile vieții." (V3 pct. 2) Participarea deplină și efectivă în societate presupune atât identificarea și eliminarea restricțiilor, cât și adoptarea unor măsuri active și eficiente pentru garantarea exercitării depline a drepturilor fundamentale. Participarea se referă, de asemenea, și la luarea de măsuri eficiente în scopul schimbării de atitudini și

CENTRUL DE RESURSE
JURIDICE

comportamente care pot duce la stigmatizare, marginalizare sau excludere a persoanelor cu diverse deficiențe/afectări.

Cu toate acestea, Codul civil nu prevede, în sistemul de luare a deciziilor pentru persoanele cu dizabilități, suficiente măsuri de sprijin pentru ca acestea să-și exercite pe deplin capacitatea lor juridică. Mai mult, în ceea ce privește instituția tutelei, nu există proceduri și practici corespunzătoare pentru contestare și administrare.

Potrivit dispozițiilor art. 164 Cod civil: „persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale, va fi pusă sub interdicție judecătorească.”

Cererea de punere sub interdicție poate să fie solicitată de persoanele prevăzute la articolul 111 Cod civil, respectiv:

- a) persoanele apropiate minorului, precum și administratorii și locatarii casei în care locuiește minorul;
- b) serviciul de stare civilă, cu prilejul înregistrării morții unei persoane, precum și notarul public, cu prilejul deschiderii unei proceduri succesoriale;
- c) instanțele judecătorești, cu prilejul condamnării la pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părintești;
- d) organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire, precum și orice altă persoană.

Pentru ca o acțiune în instanță având ca obiect punerea sub interdicție, să fie admisă de către instanța de judecată, este necesar să fie îndeplinite următoarele condiții:

1. Lipsa de discernământ a persoanei a cărei punere sub interdicție se solicită;
2. Lipsa discernământului să fie determinată de alienația ori debilitatea mintală de care suferă persoana ce urmează a fi pusă sub interdicție;
3. Lipsa discernământului să nu îi permită persoanei ce urmează să fie pusă sub interdicție să se îngrijească de interesele sale: Acesta va reieși ca urmare a audierii martorilor și persoanei ce se solicită să fie numită tutore pentru ocrotirea intereselor celui pus sub interdicție, a efectuării unei anchete sociale și a un raport de expertiză medico-legală psihiatrică. Totodată, instanța de judecată este obligată să îl asculte pe cel a cărui punere sub interdicție este cerută, punându-i și întrebări pentru a constata starea lui mintală. Dacă cel a cărui punere sub interdicție judecătorească cerută, nu este în stare să se înfățișeze în instanță el va fi ascultat la locul unde se găsește.

1. Considerații generale

Capacitatea civilă este recunoscută tuturor persoanelor și cuprinde capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu.

Capacitatea de folosință este aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații civile, începe la nașterea persoanei și încetează odată cu moartea acesteia.

Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile, adică fără nici o intervenție din partea altei persoane. Ea presupune o voință conștientă și suficient de dezvoltată pentru ca persoana să-și dea seama de importanța și consecințele actelor juridice pe care le încheie.

Printre elementele de natură a influența calitatea discernământului se numără starea de sănătate psihică sau nivelul de dezvoltare mentală.

Orice persoană cu dizabilități se bucură de capacitate de folosință, anume poate avea drepturi și obligații.

O persoană cu dizabilități care nu a fost pusă sub interdicție judecătorească se va bucura, de asemenea, de deplină capacitate de exercițiu, deci va putea să încheie singură acte juridice civile, să se reprezinte singură în proceduri judiciare și administrative.

Legislația română nu conține dispoziții speciale în sensul asistării persoanei cu dizabilități, care are capacitate de exercițiu, la încheierea de acte civile și nu impune profesioniștilor care participă la încheierea acestor acte sau la procedurile în care una dintre părți este o persoană cu dizabilități, obligații suplimentare de diligență în ceea ce privește informarea și asistarea acesteia.

Puținele prevederi existente (de ex. art. 95 alin. 6 sau art. 96 din Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și activității notariale) se referă la persoanele surde, mute, surdomute sau nevăzătoare și menționează luarea declarației de voință prin intermediul interpretului sau citirea actului.

În situația în care o persoană cu dizabilități a fost pusă oficial sub interdicție judecătorească, aceasta nu va mai avea capacitatea de a încheia singură acte civile. Acestea se vor încheia, în numele său, de către reprezentantul legal.

Aceasta nu înseamnă, însă, că persoana declarată incapabilă nu se poate bucura, în continuare, de drepturile civile prevăzute de Constituție și legislația națională și nu exclude aptitudinea sa de a lua decizii informate, chiar dacă punerea acestora în aplicare ar necesita acordul sau efectuarea unor demersuri de către reprezentantul legal.

De asemenea, potrivit Codului Civil, o persoană lipsită de capacitate de exercițiu are posibilitatea de a încheia singură anumite acte privind profesia, acte de conservare a patrimoniului său și anumite acte de dispoziție de mică valoare.

Din punct de vedere al dispozițiilor legale relevante, însă, posibilitatea persoanei, care, oficial, este considerată lipsită de discernământ, de a fi implicată în deciziile care o privesc, pare extrem de limitată.

Cea mai generoasă prevedere o conține Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului, care prevede că pacientul trebuie să fie implicat în procesul de luare a deciziei atât cât permite capacitatea lui de înțelegere (art. 16), chiar dacă consimțământul formal la actul medical se cere reprezentantului legal al acestuia.

Ca regulă, toate deciziile se iau de către reprezentantul legal al acesteia, numit anterior sau ad-hoc, care are și dreptul de a primi toate informațiile necesare de la furnizorii de servicii. De exemplu, art. 9 alin. (2) din Legea nr. 448/2008 prevede că „persoanele cu handicap, familiile acestora sau reprezentanții lor legali au dreptul la toate informațiile referitoare la diagnosticul medical și de recuperare/reabilitare, la serviciile și programele disponibile, în toate stadiile acestora, precum și la drepturile și obligațiile în domeniu.”

O trăsătură comună a tuturor tipurilor de reprezentant legal prevăzute de legea română este aceea că acesta va fi informat, consultat și va lua decizii pentru persoana reprezentată, acțiunile sale putând fi cenzurate ulterior de către autoritatea tutelară sau de către instanța de judecată.

Măsura punerii sub interdicție a unei persoane considerată lipsită de discernământ este calificată de legea civilă ca măsură de protecție. Persoana care urmează a fi pusă sub interdicție este ascultată cu ocazia luării sau ridicării măsurii, dar ascultarea sa nu este obligatorie în procedura numirii sau înlocuirii tutorelui. Măsura punerii sub interdicție nu este limitată în timp și nici supusă revizuirii periodice, încetând, de cele mai multe ori, odată cu decesul persoanei puse sub interdicție.

2. Cine are nevoie de reprezentare legală

2.1. Considerații preliminare

În general, legea prevede necesitatea reprezentării legale pentru persoanele care nu ar fi capabile, din cauza bătrâneții, a bolii sau a altor motive prevăzute de lege, să își administreze bunurile și nici să își apere interesele în condiții corespunzătoare

Trebuie menționat că diferitele legi aplicabile folosesc termeni diferiți pentru a face referire la o persoană care este considerată a nu avea capacitatea necesară luării deciziilor de o anumită importanță.

Codul civil (art. 164) face referire la „persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale”, definite ca „o boală psihică ori un handicap psihic ce determină incompetența psihică a persoanei de a acționa critic și predictiv privind consecințele social-juridice care pot decurge din exercitarea drepturilor și obligațiilor civile” (art. 211 din Legea nr. 71/2011).

Legea 95/2006 și normele de aplicare folosesc noțiunea de „pacient major lipsit de discernământ (conform deciziei comisiei de expertiză medico-legală psihiatrică)” și fac referire la „reprezentantul legal” al acestuia.

Codul deontologic al medicilor face referire la „persoana majoră care nu are, conform legii, din cauza unui handicap mintal, a unei boli sau dintr-un motiv similar, capacitatea de a consimți la o intervenție” (art. 13).

Legea nr. 487/2002 a sănătății mintale și persoanelor cu tulburări psihice definește „capacitate psihică - atributul stării psihice de a fi compatibilă, la un moment dat, cu exercitarea drepturilor și libertăților” (art. 5 lit.h); „discernământ - componenta capacității psihice, care se referă la o faptă anume și din care decurge posibilitatea persoanei respective de a aprecia conținutul și consecințele acestei fapte”.

2.2. Persoana lipsită de discernământ

În sensul legii civile, discernământul reprezintă capacitatea persoanei de a-și da seama de consecințele pe plan juridic ale manifestării sale de voință.

În capitolul care detaliază ocrotirea majorului, Codul civil (art. 164) face referire la „persoana care nu are discernământul necesar pentru a se îngriji de interesele sale, din cauza alienației ori debilității mintale”, definite ca „o boală psihică ori un handicap psihic ce determină incompetența psihică a persoanei de a acționa critic și predictiv privind consecințele social-juridice care pot decurge din exercitarea drepturilor și obligațiilor civile” (art. 211 din Legea nr. 71/2011). O asemenea persoană urmează a fi pusă sub interdicție, ceea ce înseamnă că va fi lipsită oficial de capacitate de exercițiu, și i se va desemna reprezentant legal, care poate fi tutore sau curator.

Rațiunea lipirii de capacitatea de exercițiu a acestor categorii de persoane se întemeiază pe necesitatea ocrotirii lor, întrucât absența discernământului poate să-i determine să încheie acte juridice care i-ar putea prejudicia. O persoană aflată în această situație este evaluată ca fiind necompetentă psihic de a se autoconduce și de a decide informat și predictiv asupra obligațiilor și drepturilor sale civile în propriul beneficiu.

Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile (art. 38 Cod civil), adică fără nici o intervenție din partea altei persoane. Aceasta

presupune o voință conștientă și suficient de dezvoltată pentru a-și da seama de importanța și consecințele actelor juridice pe care le încheie; presupune existența discernământului.

Dacă pentru capacitatea de folosință singura condiție necesară o reprezintă existența ființei umane, pentru capacitatea de exercițiu este necesară existența puterii omului de a-și reprezenta consecințele manifestării sale de voință exprimate în scopul producerii de efecte juridice.

Punerea sub interdicție

2.2.1. În viziunea Codului civil, punerea sub interdicție judecătorească, respectiv instituirea tutelei sau a curatelei, sunt văzute ca măsuri de ocrotire a unei persoane (art. 106 alin. 2) care, deși capabilă, din cauza bătrâneții, a bolii sau a altor motive prevăzute de lege nu poate să își administreze bunurile și nici să își apere interesele în condiții corespunzătoare (art. 105).

Condiții:

- (i) Persoana trebuie să fie lipsită de discernământ;
- (ii) Lipsa discernământului să fie determinată de alienație sau debilitate mintală;
- (iii) Lipsa discernământului să pună persoana alienată sau debilă mintal în imposibilitatea de a se îngriji singură de interesele sale.

2.2.2. Punerea unei persoane sub interdicție poate fi solicitată de către (art. 111 Cod civil):

- (i) persoanele apropiate, precum și administratorii și locatarii casei în care locuiește persoana respectivă;
- (ii) serviciul public comunitar local de evidență a persoanelor sau notarul public, cu prilejul deschiderii unei proceduri succesoriale;
- (iii) instanțele judecătorești;
- (iv) organele administrației publice locale, instituțiile de ocrotire, precum și orice altă persoană.

2.2.3. Punerea sub interdicție are loc după procedura prevăzută de art. 936 – 942 Cod procedură civilă.

Astfel, cererea de punere sub interdicție judecătorească se comunică celui a cărui punere sub interdicție judecătorească a fost cerută, precum și procurorului, care va participa la ședința de judecată (art. 938 Cod procedură civilă). Procurorul, direct sau prin organele poliției, va efectua cercetările necesare, va lua avizul unei comisii de medici specialiști, iar dacă cel a cărui punere sub interdicție judecătorească este cerută se găsește internat într-o unitate sanitară, va lua și avizul acesteia (art. 938 alin. 2 Cod procedură civilă).

Dacă este cazul, președintele dispune și numirea unui curator în condițiile prevăzute de Codul civil. Numirea curatorului este obligatorie în vederea reprezentării în instanță a celui a cărui punere sub interdicție judecătorească este cerută, în cazul în care starea sănătății lui împiedică prezentarea sa personală (art. 938 alin. 3 Cod procedură civilă).

Pentru observarea mai îndelungată a persoanei a cărei punere sub interdicție se solicită, cu avizul comisiei de medici specialiști, instanța poate dispune internarea provizorie a acesteia, pe cel mult 6 săptămâni, într-o unitate sanitară de specialitate (art. 939 Cod procedură civilă).

La termenul de judecată, instanța este obligată să îl asculte pe cel a cărui punere sub interdicție judecătorească este cerută, punându-i și întrebări pentru a constata starea sa mintală. Dacă cel a cărui punere sub interdicție judecătorească este cerută nu este în stare să se înfățișeze în instanță, el va fi ascultat la locul unde se găsește (art. 940 Cod procedură civilă).

Dispozitivul hotărârii de punere sub interdicție judecătorească, rămasă definitivă, se comunică, de îndată:

(i) serviciului public comunitar local de evidență a persoanelor la care nașterea celui pus sub interdicție judecătorească este înregistrată, pentru a se face mențiune pe marginea actului de naștere;

(ii) serviciului sanitar competent, pentru ca acesta să instituie asupra celui pus sub interdicție judecătorească, potrivit legii, o supraveghere permanentă;

(iii) biroului de cadastru și publicitate imobiliară competent, pentru notarea în cartea funciară, când este cazul;

(iv) registrului comerțului, dacă persoana pusă sub interdicție judecătorească este profesionist.

Prin hotărârea de punere sub interdicție, instanța de tutelă numește, de îndată, un tutore pentru ocrotirea celui pus sub interdicție judecătorească (art. 942 Cod procedură civilă).

Punerea sub interdicție este instituită pe o perioadă nedeterminată și nu este supusă nici unei forme de revizuire periodice. Interdicția încetează prin moartea persoanei puse sub interdicție sau ridicarea măsurii de către instanța de judecată.

Interdicția poate fi ridicată, numai de către instanța de judecată, cu repetarea procedurii prin care a fost instituită (art. 943 Cod procedură civilă), dacă nu mai subzistă condițiile care au determinat instituirea măsurii (art. 177 alin. 1 Cod civil). Cererea se poate introduce de cel pus sub interdicție judecătorească, de tutore, precum și de persoanele sau instituțiile prevăzute la [art. 111](#) Cod civil (art. 177 alin. 2 Cod civil).

3. Categoriile de reprezentanți legali

3.1. *Tutorele*

3.1.1. Tutorele unei persoane considerate incapabile poate fi orice persoană majoră, care nu este, la rândul ei, pusă sub interdicție judecătorească, pusă sub curatelă, decăzută din exercițiul drepturilor părintești sau declarată incapabilă de a fi tutore, căruia nu i s-a restrâns exercițiul unor drepturi civile, care nu se află în stare de insolabilitate sau nu are interese potrivnice cu cele ale incapabilului.

De asemenea, orice persoană care are capacitatea deplină de exercițiu poate desemna prin act în formă autentică persoana care urmează a fi numită tutore pentru a se îngriji de persoana și bunurile sale în cazul în care ar fi pusă sub interdicție (art. 166 Cod civil)

În lipsa unui tutore desemnat, instanța de tutelă numește cu prioritate ca tutore, dacă nu se opun motive întemeiate, o rudă sau un afin ori un prieten al familiei persoanei puse sub interdicție, în stare să îndeplinească această sarcină, ținând seama, după caz, de relațiile personale, de apropierea domiciliilor, de condițiile materiale și de garanțiile morale pe care le prezintă cel chemat la tutelă (art. 118 Cod civil).

În cazul în care familia sau reprezentantul legal al persoanei dizabilități nu poate asigura exercitarea drepturilor acesteia, această îndatorire revine, în principal, autorităților administrației publice locale unde își are domiciliul sau reședința persoana cu dizabilități (art. 3 alin. 1 din HG nr. 268/2007 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap). În cazul în care instanța judecătorească numește ca tutore autoritatea administrației publice locale, aceasta are obligația de a desemna o persoană sau o comisie din aparatul de specialitate al primarului, respectiv din cadrul compartimentului cu atribuții în domeniu, care să ducă la îndeplinire hotărârea instanței judecătorești (art. 3 alin. 1 din HG nr. 268/2007). În practică este numit ca tutore Consiliul Local al unității administrativ teritoriale în care domiciliază persoana pusă sub interdicție.

3.1.2. Numirea tutorelui se face, cu acordul acestuia, de către instanța de tutelă în camera de consiliu, prin încheiere definitivă (art. 119 Cod civil). Atunci când desemnarea tutorelui s-a făcut prin contract de mandat, cel desemnat tutore nu poate refuza numirea decât pentru anumite motive.

Legea prevede că ascultarea minorului care a împlinit vârsta de 10 ani, în cadrul procedurii de numire a tutorelui, este obligatorie, dar nu conține prevederi similare în cazul procedurii de numire a tutorelui pentru persoana adultă pusă sub interdicție.

Datele oferite de practica judiciară disponibilă nu confirmă ascultarea persoanei puse sub interdicție, referitor la numirea sau îndepărtarea tutorelui. Aceasta va fi citată, dar cauza se va judeca în lipsă, dacă aceasta nu se prezintă.

Încheierea de numire se comunică în scris tutorelui și se afișează la sediul instanței de tutelă și la primăria de la domiciliul minorului.

3.1.3. Drepturile și îndatoririle tutorelui încep de la data comunicării încheierii de numire. Tutorele are obligația de se îngriji de persoana pusă sub interdicție, spre a-i grăbi vindecarea și a-i îmbunătăți condițiile de viață, precum și de bunurile acesteia (art. 174 Cod civil). Tutorele are dreptul de a se folosi, în acest scop, toate veniturile și chiar și toate bunurile persoanei puse sub interdicție, atribuțiile și prerogativele sale fiind mai largi decât cele ale tutorelui unui minor.

În esență, tutorele încheie acte juridice în numele și pe seama persoanei pe care o reprezintă, în baza prezumției că aceasta nu-și poate da seama de importanța și consecințele actelor juridice pe care urmează să le încheie.

La numirea sau, după caz, în timpul tutelei, instanța de tutelă poate hotărî ca tutorele să dea garanții reale sau personale, dacă interesele persoanei puse sub interdicție cer o astfel de măsură, stabilind, potrivit cu împrejurările felul și întinderea garanțiilor.

Tutorele este dator să prezinte anual, în termen de 30 de zile de la sfârșitul anului calendaristic, instanței, o dare de seamă despre modul cum s-a îngrijit de persoana pusă sub interdicție, precum și despre administrarea bunurilor acesteia (art. 152 alin. 1-2 Cod civil). Dacă averea este de mică însemnătate, instanța poate să autorizeze ca darea de seamă privind administrarea bunurilor să se facă pe termene mai lungi, care nu vor depăși însă 3 ani. În afară de darea de seamă anuală, tutorele este obligat, la cererea instanței de tutelă, să dea oricând dări de seamă despre felul cum s-a îngrijit de persoana pusă sub interdicție, precum și despre administrarea bunurilor acesteia (art. 152 alin. 3-4 Cod civil).

Ori de câte ori între tutore și persoana pusă sub interdicție se ivesc interese contrare, care nu sunt însă dintre cele ce trebuie să ducă la înlocuirea tutorelui, instanța de tutelă va numi un curator special (art. 150 alin 1 Cod civil). Aplicabilitatea acestor dispoziții este condiționată, însă, de sesizarea instanței de judecată, care poate să nu fie întotdeauna facilă pentru persoana pusă sub interdicție, iar existența conflictului de interese poate fi dificilă de identificat de către o altă persoană.

Pentru motive temeinice, în cadrul procedurilor succesoriale, notarul public, la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu, poate numi provizoriu un curator special, care va fi validat ori, după caz, înlocuit de către instanța de tutelă (art. 150 alin. 3 Cod civil).

Art. 155 Cod civil prevede că minorul care a împlinit vârsta de 14 ani, consiliul de familie, oricare membru al acestuia, precum și toți cei prevăzuți la [art. 111](#) pot face plângere la instanța de tutelă cu privire la actele sau faptele tutorelui păgubitoare pentru minor. Nu este clar în ce măsură aceste dispoziții referitoare la tutela minorului, care ar trebui să se aplice și tutelei interzisului (art. 171 Cod civil) pot conferi calitate procesuală și persoanei puse sub interdicție care dorește să facă plângere cu privire la actele sau faptele tutorelui.

Tutorele poate solicita înlocuirea sa după o perioadă de 3 ani (art. 173 alin. 1 Cod civil), poate fi îndepărtat dacă săvârșește un abuz, o neglijență gravă sau alte fapte care îl fac nedemn de a fi tutore, precum și dacă nu își îndeplinește în mod corespunzător sarcina (art. 158 Cod civil).

3.2. Curatorul

3.2.1. Curatela se poate institui dacă, din cauza bătrâneții, a bolii sau a unei infirmități fizice, o persoană, deși capabilă, nu poate, personal, să își administreze bunurile sau să își apere interesele în condiții corespunzătoare și, din motive temeinice, nu își poate numi un reprezentant sau un administrator sau dacă, din cauza bolii sau din alte motive, o persoană, deși capabilă, nu poate, nici personal, nici prin reprezentant, să ia măsurile necesare în cazuri a căror rezolvare nu suferă amânare (art. 179 Cod civil).

Instituirea curatelei nu aduce nici o atingerea capacității celui pe care curatorul în reprezintă, care își va păstra capacitatea deplină de exercițiu.

3.2.2. Poate fi numită curator orice persoană fizică având deplină capacitate de exercițiu și care este în măsură să îndeplinească această sarcină (art. 180 alin. 1 Cod civil).

Curatela se poate institui la cererea celui care urmează a fi reprezentat, a soțului său, a rudelor sau a celor care pot cere instituirea tutelei (art. 182 alin. 1 Cod civil)

3.2.3. Curatorul poate fi numit de instanța de judecată sau prin act unilateral (de exemplu contract de mandat) (art. 180 alin. 2 Cod civil).

Numirea curatorului se face de instanța de tutelă, cu acordul celui desemnat, printr-o încheiere care se comunică în scris curatorului și se afișează la sediul instanței de tutelă, precum și la primăria de la domiciliul celui reprezentat.

Curatela nu se poate institui decât cu consimțământul celui reprezentat, în afară de cazurile în care consimțământul nu poate fi dat.

3.2.4. În situația curatelei, se aplică regulile de la contractul civil de mandat (art. 183 alin. 1 Cod civil). Instanța de tutelă poate hotărî că se impune investirea curatorului cu drepturile și obligațiile unui administrator însărcinat cu simpla administrare a bunurilor altuia.

3.3. Curatorul special

Curatorul special se numește în situații expres prevăzute de lege și are drepturile și obligațiile unui tutore, mai extinse, deci, decât în situația curatorului simplu.

Curatorul special poate fi numit de instanța de judecată, din oficiu, dacă este nevoie, până la soluționarea cererii de punere sub interdicție judecătorească (art. 167 Cod civil), până la preluarea funcției de către noul tutore (art. 171 coroborat cu art. 159 Cod civil) sau în caz de conflict de interese între persoana lipsită de capacitate de exercițiu și reprezentantul său legal (art. 171 coroborat cu art. 150 Cod civil și art. 58 Cod procedură civilă).

De asemenea, în cadrul procedurii succesoriale, pentru motive temeinice, notarul public, la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu, poate numi provizoriu un curator special, care va fi validat ori, după caz, înlocuit de către instanța de tutelă (art. 150 alin. 3 Cod civil).

Curatela specială se poate dispune pentru realizarea unui singur act juridic, determinat anticipat, iar nu cu privire la totalitatea actelor juridice referitoare la persoanele sau bunurile persoanelor fizice. În alte cazuri, curatorul special poate exercita toate drepturile și obligațiile tutorelui, dar caracterul extraordinar al măsurii reiese din perioada limitată pentru care persoana poate îndeplini atribuțiile tutorelui.

3.4. Reprezentantul convențional

Legea nr. 487/2002 face referire la „reprezentantul convențional” în contextul strict a procedurilor privind evaluarea sănătății mintale și tratamentul tulburărilor psihice.

Astfel, o persoană cu capacitate deplină de exercițiu și cu capacitatea psihică păstrată, care urmează a fi supusă unui tratament medical, are dreptul de a desemna, ca reprezentant convențional, o persoană cu capacitate deplină de exercițiu, care să o asiste sau să o reprezinte pe durata tratamentului medical (art. 45 din lege), încheind cu acesta o convenție, în prezența unui martor.

O persoană poate avea, în același timp, un singur reprezentant convențional, iar

reprezentarea convențională este limitată numai cu privire la asistarea sau reprezentarea persoanei în ceea ce privește internarea și tratamentul medical, inclusiv drepturile acesteia pe durata tratamentului. Reprezentarea poate fi numai cu titlu gratuit.

Reprezentantul convențional are dreptul de a asista pacientul și de a reprezenta interesele pacientului în relațiile cu unitatea medicală, cu instituțiile publice sau cu orice alte persoane numai în legătură cu internarea și tratamentul medical, inclusiv cu drepturile acestuia pe durata tratamentului, și numai pentru perioada în care pacientul are dificultăți în a aprecia implicațiile unei decizii asupra lui însuși, precum și de a fi informat, la cerere, cu privire la asistența medicală acordată pacientului.

Reprezentantul convențional poate fi înlocuit la instituirea unui reprezentant legal, potrivit legii, la solicitarea pacientului, dacă starea sănătății sale o permite, la solicitarea sa proprie sau la externarea persoanei, chiar dacă aceasta urmează tratament medical ambulatoriu.

Existența unui reprezentant legal sau convențional nu înlătură obligația serviciului de sănătate mintală de a informa pacientul cu privire la drepturile și obligațiile sale.

În cazul în care persoana internată a fost declarată ca fiind lipsită de capacitate deplină de exercițiu, acesteia i se va numi un tutore, potrivit dispozițiilor Codului Civil.

3.5. Propunerea privind instituirea unui reprezentant personal

Pentru a răspunde problemelor legate de numirea unui tutore sau curator, apărute în practică, Ministerul Muncii și Justiției Sociale a elaborat un proiect de modificare a Legii nr. 448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, prin care introduce noțiunea de „reprezentant personal”.

Reprezentantul personal urmează a fi numit de instanța de tutelă competentă, din lista pusă la dispoziție de autoritățile administrației publice locale organizate la nivel de municipiu, oraș, comună, pentru a asigura reprezentarea persoanei cu handicap pentru care sunt îndeplinite condițiile pentru instituirea curatelei, respectiv a persoanei cu handicap puse sub interdicție, dacă nu se poate numi un curator, respectiv un tutore dintre persoanele prevăzute în Codul civil.

Reprezentanții personali ar urma să fie recrutați în urma unor apeluri publice, de către autoritățile administrației publice locale organizate la nivel de municipiu, oraș sau comună, condițiile fiind ca aceștia să aibă vârsta minimă de 18 ani împliniți, să nu fi fost condamnați pentru săvârșirea cu intenție a unei infracțiuni, să aibă capacitate deplină de exercițiu, să aibă

o stare de sănătate corespunzătoare, atestată de medicul de familie, să fi absolvit învățământul general obligatoriu și să fi urmat cursurile de calificare sau etapele procesului de evaluare și certificare a competențelor profesionale ca reprezentant personal.

Reprezentantul personal ar urma, după numire, să încheie un contract de muncă cu Consiliul de monitorizare constituit în temeiul Legii nr. 8/2016 privind înființarea mecanismelor prevăzute de Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, activității sale urmând să i se aplice dispozițiile Legii nr.53/2003 - Codul muncii.

Proiectul de lege ridică numeroase semne de întrebare, în primul rând sub aspectul capacității reprezentanților personali, selectați pe criteriile enunțate mai sus, de a-și îndeplini atribuțiile prevăzute de art. 25² (mai ales în ceea ce privește redactarea de rapoarte trimestriale de activitate, reprezentarea persoanei cu dizabilități în fața oricăror instituții, inclusiv a instanței de judecată sau apărarea drepturilor și intereselor acesteia), precum și a capacității efective a Consiliului de Monitorizare, autoritate administrativă autonomă organizată la nivel central, de a evalua activitatea reprezentanților personali, repartizați la nivel local, de a identifica și de a interveni eficient pentru prevenirea abuzurilor.

4. Ce acte poate încheia singură persoana pusă sub interdicție

Pentru cei care nu au capacitate de exercițiu, actele juridice se încheie, în numele acestora, de reprezentanții lor legali, în condițiile prevăzute de lege (art. 43 alin 1 Cod civil).

Consensul general este că scopul pentru care este instituită instituția juridică a punerii sub interdicție, deci a lipirii de capacitate de exercițiu, este ocrotirea adulților lipsiți de discernământul necesar. Prin urmare, nu ar avea sens ca situația juridică în discuție să funcționeze împotriva acestui scop sau finalitate, ci numai atât cât este necesar încât aceste persoane să fie ocrotite. Prin urmare, se poate recunoaște celor lipsiți de capacitate civilă de exercițiu, uneori, chiar și în lipsa unor dispoziții legale exprese, dreptul de a efectua în mod valabil anumite acte juridice.

Se admit actele juridice care, prin specificul lor, nu ar putea cauza autorilor lor nici o vătămare și deci nici un prejudiciu, anume actele de conservare și acte de administrare, precum și acte de dispoziție de mică valoare (art. 43 alin. 3 Cod civil).

Așadar, chiar pentru lipsa capacității de exercițiu există un minim de conținut, exprimat în două categorii de acte juridice patrimoniale, precum și în anumite acte juridice nepatrimoniale pe care un incapabil le poate încheia valabil, considerându-se că acestea nu prezintă un pericol serios de a-i aduce vreun prejudiciu major.

(i) actele juridice de conservare, adică actele care au ca scop salvarea unui bun sau a unui drept de la pericolul iminent de a se distruge sau a se pierde, în schimbul unor cheltuieli de

minimă importanță, de exemplu: reparațiile aduse unui bun (somația, punerea sigiliilor, înscrierea unui privilegiu sau a unei ipoteci în documentele de publicitate, întreruperea unei prescripții).

(ii) actele juridice de administrare, de importanță medie, prin care se asigură exploatarea normală a patrimoniului sau încasarea fructelor acestuia și veniturilor bunurilor din patrimoniu: încasarea unei chirii pentru un bun închiriat, încasarea dobânzilor pentru o sumă dată cu împrumut

Posibilitatea celui lipsit de capacitate civilă de exercițiu de a încheia personal și singur acte juridice de conservare este justificată de faptul că printr-un asemenea act se urmărește preîntâmpinarea pierderii unui drept subiectiv civil, deci întotdeauna este vorba de un act profitabil titularului dreptului subiectiv respectiv;

(iii) actele juridice mărunte, care se încheie frecvent pentru nevoi obișnuite (cumpărarea de alimente, rechizite, transportul cu mijloace de transport în comun, cumpărarea de bilete la spectacole,.etc.). Explicația încheierii valabile de către cel lipsit de capacitate civilă de exercițiu a actelor juridice patrimoniale mărunte stă în caracterul curent al unor astfel de acte, în natura acestor acte juridice, în faptul că ele nu pot să aducă atingere intereselor autorului lor.

Actele juridice încheiate de persoane lipsite de capacitatea de exercițiu sunt sancționate cu nulitatea relativă, ceea ce înseamnă că vor putea fi anulate dacă se dovedește o vătămare suferită de aceasta și pot fi confirmate, expres sau tacit, de către reprezentantul legal.

Un minor poate să încheie acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice sau sportive ori referitoare la profesia sa, cu încuviințarea reprezentantului legal (art. 43 alin. 2), dar nu este clar în ce măsură aceste dispoziții se aplică persoanei puse sub interdicție, în sensul dacă aceasta are posibilitatea de a încheia aceste acte, beneficiind, ulterior, de confirmarea reprezentantului legal, sau dacă și aceste acte se încheie de către reprezentantul legal în numele său.

De asemenea, drepturile și obligațiile nu iau naștere numai prin încheierea de acte juridice civile, ci și în urma unor dispoziții ale legii, printr-un act administrativ sau în urma unui fapt juridic licit sau ilicit.

5. Ce acte juridice civile nu poate încheia singură o persoană cu dizabilități pusă sub interdicție judecătorească

5.1. O persoană pusă sub interdicție nu poate încheia singură niciun act de dispoziție, adică nici un act juridic care are ca efect ieșirea unor bunuri din patrimoniu, consumarea sau distrugerea lor materială, instituirea unor sarcini asupra acestora sau renunțarea la drepturi, de exemplu vânzarea, donația, constituirea unei ipoteci, darea în gaj, renunțarea la un drept

sau la o cale de atac. Asemenea acte, încheiate de către o persoană pusă sub interdicție, sunt anulabile, chiar dacă la data încheierii lor aceasta nu era pusă sub interdicție (art. 172 Cod civil).

Aceste acte vor fi încheiate în numele persoanei puse sub interdicție de către reprezentantul legal (art. 143 Cod civil).

Tutorele nu poate, fără autorizarea instanței de tutelă, să facă acte de înstrăinare, partaj, ipotecare ori de grevare cu alte sarcini reale a bunurilor persoanei puse sub interdicție, să renunțe la drepturile patrimoniale ale acesteia, precum și să încheie în mod valabil orice alte acte ce depășesc dreptul de administrare. (art. 144 alin.2 rap la art. 171 Cod civil). Instanța acordă tutorelui autorizarea numai dacă actul răspunde unei nevoi sau prezintă un folos neîndoielnic pentru persoana pusă sub interdicție. Autorizarea se dă pentru fiecare act în parte, stabilindu-se, când este cazul, condițiile de încheiere a actului. În caz de vânzare, autorizarea va arăta dacă vânzarea se va face prin acordul părților, prin licitație publică sau în alt mod. În toate cazurile, instanța poate indica tutorelui modul în care se întrebuițtează sumele de bani obținute (art. 171 coroborat cu art. 148 Cod civil).

Actele încheiate cu încălcarea acestor dispoziții pot fi anulate, doar la cererea tutorelui, a unui membru al consiliului de familie sau a procurorului, din oficiu sau la sesizarea instanței (art. 144 alin. 3 Cod civil), fără a fi inclusă, în această categorie, persoana pusă sub interdicție.

5.2. Persoana pusă sub interdicție nu poate dispune de bunurile sale nici prin testament, întrucât, pentru a fi valabil, legea impune ca testatorul să fi avut discernământ (art. 1038 Cod civil).

5.3. Ea nu poate accepta singură o moștenire, ci acceptarea se realizează de către reprezentantul legal, cu acordul instanței de tutelă. Persoana pusă sub interdicție poate fi reprezentată, în cadrul procedurii succesorale, de un curator special, dacă notarul public apreciază că sunt motive temeinice pentru a numi provizoriu un asemenea curator, strict în vederea îndeplinirii actelor asociate procedurii succesorale.(art. 150 alin. 3 Cod civil).

5.4. Contractele-cadru pentru serviciile bancare prevăd că în toate actele juridice și operațiunile bancare, persoana fără capacitate de exercițiu va fi reprezentată de către reprezentantul său legal, care poate deschide conturi și efectua operațiuni în numele persoanei reprezentate, care devine clientul băncii. Pentru acest client, toate operațiunile în legătură cu serviciile bancare (deschideri de cont, depuneri, transferuri, constituirii de depozite, închideri de depozite sau conturi) sunt efectuate de tutore sau curator.

5.5. Persoanele fizice lipsite de capacitate de exercițiu vor sta în judecată prin reprezentant legal (art. 57 alin. 1 Cod procedură civilă). Partea care nu are exercițiul drepturilor procedurale nu poate sta în judecată decât dacă este reprezentată sau asistată (art. 57 alin 2 Cod procedură civilă). Actele de procedură îndeplinite de cel care nu are

exercițiul drepturilor procedurale sunt anulabile. Reprezentantul sau ocrotitorul legal al acestuia va putea însă confirma toate sau numai o parte din aceste acte. (art. 57 alin. 1 Cod procedură civilă).

Când legea prevede sau când circumstanțele cauzei o impun pentru a se asigura dreptul la un proces echitabil, judecătorul poate numi pentru oricare parte din proces un reprezentant, arătând în încheiere limitele și durata reprezentării (art. 80 alin. 4 Cod procedură civilă).

În caz de urgență, dacă persoana fizică lipsită de capacitatea de exercițiu a drepturilor civile nu are reprezentant legal sau în caz de conflict de interese între reprezentantul legal și cel reprezentat, instanța, la cererea părții interesate, va numi un curator special, care să o reprezinte (art. 58 Cod procedură civilă). Numirea acestor curatori se va face de instanța care judecă procesul, dintre avocații anume desemnați în acest scop de barou pentru fiecare instanță judecătorească. Curatorul special are toate drepturile și obligațiile prevăzute de lege pentru reprezentantul legal.

Remunerarea provizorie a curatorului astfel numit se fixează de instanță, prin încheiere, stabilindu-se totodată și modalitatea de plată. La cererea curatorului, odată cu încetarea calității sale, ținându-se seama de activitatea desfășurată, remunerația va putea fi majorată.

În acest context trebuie semnalate posibilele probleme legate de remunerația curatorului, în condițiile în care art. 48 din OUG nr. 80/2013 prevăd că avansarea remunerației curatorului special numit de instanță este în sarcina persoanei ale cărei interese sunt ocrotite prin numirea curatorului, deci a persoanei cu dizabilități, care, fiind pusă sub interdicție, cel mai probabil nu a putut obține venituri proprii sau dispune singură de acestea.

Instanța poate stabili, prin încheiere, ca avansarea remunerației curatorului să se facă de cealaltă parte, când o asemenea măsură este în interesul continuării procesului.

Sumele avansate cu titlu de remunerație a curatorului special se includ în cheltuielile de judecată și vor fi puse în sarcina părții care pierde procesul.

Merită menționat și faptul că, teoretic, procurorul poate porni orice acțiune civilă, ori de câte ori este necesar pentru apărarea drepturilor și intereselor legitime ale minorilor, ale persoanelor puse sub interdicție și ale dispăruților, precum și în alte cazuri expres prevăzute de lege. (art. 92 Cod procedură civilă)

6. Aspecte referitoare la dreptul persoanei cu dizabilități de a fi consultată și de a lua o decizie

5.1. Dreptul la informare și consimțământ în contextul actului medical

Persoană cu capacitate deplină de exercițiu	Persoană fără discernământ
<i>Dreptul la informare</i>	<i>Dreptul la informare</i>
<p>Are dreptul de a fi informat, la un nivel științific rezonabil pentru puterea sa de înțelegere, cu privire la diagnosticul, natura și scopul tratamentului, riscurile și consecințele tratamentului propus, alternativele viabile de tratament, riscurile și consecințele lor, prognosticul bolii fără aplicarea tratamentului (art. 660 din Legea nr.95/2006).</p>	<p>Din interpretarea dispozițiilor art. 660 din Legea nr. 95/2006, rezultă că informarea privind diagnosticul, natura și scopul tratamentului, riscurile și consecințele tratamentului propus, alternativele viabile de tratament, riscurile și consecințele lor, prognosticul bolii fără aplicarea tratamentului se acordă numai persoanei care va semna acordul scris.</p> <p>Persoana îndreptățită să își dea acordul cu privire la intervenția medicală va primi informații adecvate în privința scopului și naturii intervenției, precum și în privința consecințelor și a riscurilor previzibile și în general acceptate de societatea medicală (art. 14 alin. 1 din Codul deontologic al medicilor).</p> <p>Cu toate acestea, Legea nr. 46/2003 privind drepturile pacientului nu diferențiază, în ceea ce privește dreptul la informare, pe criteriul discernământului.</p> <p>Prin „pacient” se înțelege „persoana sănătoasă sau bolnavă care utilizează serviciile de sănătate” (art. 1 lit.a).</p> <p>Pacientul are dreptul:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de a fi informat cu privire la serviciile medicale disponibile, precum și la modul de a le utiliza. - de a fi informat asupra identității și statutului profesional al furnizorilor de servicii de sănătate. - asupra regulilor și obiceiurilor pe care trebuie să le respecte pe durata spitalizării. - de a fi informat asupra stării sale de sănătate, a intervențiilor medicale propuse, a riscurilor potențiale ale fiecărei proceduri, a alternativelor existente la procedurile propuse, inclusiv asupra neefectuării tratamentului și nerespectării

	<p>recomandărilor medicale, precum și cu privire la date despre diagnostic și prognostic.</p> <ul style="list-style-type: none">- de a decide dacă mai dorește să fie informat în cazul în care informațiile prezentate de către medic i-ar cauza suferință.- să primească, la externare, un rezumat scris al investigațiilor, diagnosticului, tratamentului, îngrijirilor acordate pe perioada spitalizării și, la cerere, o copie a înregistrărilor investigațiilor de înaltă performanță, o singură dată.
<i>Dreptul de a consimți la actul medical</i>	<i>Dreptul de a consimți la actul medical</i>
<p>Își va da acordul scris pentru a fi supus la orice metode de prevenție, diagnostic și tratament. Dacă nu poate comunica eficient, din cauza condiției medicale, acordul scris se va obține de la soț/soție sau ruda majoră cea mai apropiată. Dacă nu poate semna, din cauza unei infirmități, i se va solicita exprimarea verbală a consimțământului pentru actul medical.</p>	<p>Potrivit Legii 46/2003, chiar dacă pentru efectuarea unei intervenții se cere consimțământul reprezentantului legal, pacientul trebuie să fie implicat în procesul de luare a deciziei atât cât permite capacitatea lui de înțelegere (art. 16).</p> <p>Atunci când, conform legii, un major nu are, din cauza unui handicap mintal, a unei boli sau dintr-un motiv similar, capacitatea de a consimți la o intervenție, aceasta nu se poate efectua fără acordul reprezentantului său ori fără autorizarea unei autorități sau a unei persoane ori instanțe desemnate prin lege (art. 13 din Codul deontologic al medicilor).</p> <p>Pentru persoana lipsită de discernământ, acordul scris se va semna de către reprezentantul legal (art. 8 alin. 4 din Norma metodologică de aplicare a titlului XV "Răspunderea civilă... din 14/03/2007)</p> <p>Dacă reprezentantul legal, soțul/soția sau ruda majoră cea mai apropiată nu pot fi contactate, și nici solicita autorizarea autorității tutelare, se va completa un raport privind asistența medicală acordată în situații de urgență. Raportul va cuprinde descrierea împrejurării în care a fost acordată îngrijirea medicală, cu precizarea elementelor ce atestă situația de urgență, precum și a datelor din care să rezulte lipsa de discernământ a</p>

	<p>pacientului. (art. 9 din Norma metodologică de aplicare a titlului XV "Răspunderea civilă... din 14/03/2007).</p> <p>Nu pot fi folosite pentru cercetare științifică persoanele care nu sunt capabile să își exprime voința, cu excepția obținerii consimțământului de la reprezentantul legal și dacă cercetarea este făcută și în interesul pacientului</p>
--	---

5.2. Dreptul la informare și consimțământ în contextul asistenței psihiatrice

Persoana cu discernământ	Persoana considerată ca fiind lipsită de discernământ
<i>Dreptul la informare</i>	<i>Dreptul la informare</i>
<p><i>Informare cu privire la procedurile medicale</i></p> <p>Art. 5 alin. (1) lit. j) din Legea nr. 487/2002 definește consimțământul ca fiind „acordul persoanei cu tulburări psihice, dacă aceasta nu are discernământul afectat, sau al reprezentantului legal ori convențional, după caz, cu privire la procedurile de internare, diagnostic și tratament; acesta trebuie să fie liber de orice constrângere și precedat de o informare completă, într-un limbaj accesibil, din care să rezulte avantajele, dezavantajele și alternativele procedurilor respective, și să fie reconfirmat în continuare ori de câte ori este nevoie sau la inițiativa persoanei în cauză.”</p> <p>Formularea ar îndreptăți concluzia potrivit căreia informarea se va adresa</p>	-

<p>numai persoanei care are dreptul să își dea, oficial, consimțământul.</p>	
<p>Va lua cunoștință de rezultatul evaluării sănătății mintale (art. 15 alin.2)</p>	
<p>În cazul în care primește diagnosticul de tulburare psihică, va fi informat în legătură cu programul terapeutic formulat de medic (art. 15 alin. 3).</p> <p>I se comunică deciziile terapeutice (art. 32)</p> <p>Are acces la dosarul său medical (art. 33 alin. 5)</p> <p>Va fi informat cu privire la măsura conțenționării și procedura de revizuire periodică a acesteia (art. 9 alin. 12 din Normele de punere în aplicare).</p>	<p>În cazul în care primește diagnosticul de tulburare psihică, va fi informat în legătură cu programul terapeutic formulat de medic (art. 15 alin. 3).</p> <p>I se comunică deciziile terapeutice (art. 32)</p> <p>Are acces la dosarul său medical (art. 33 alin. 5)</p> <p>Va fi informat cu privire la măsura conțenționării și procedura de revizuire periodică a acesteia (art. 9 alin. 12 din Normele de punere în aplicare).</p>
<p><i>Informare cu privire la drepturi</i></p> <p>Din momentul aditerii într-un serviciu de sănătate mintală va fi informat de îndată ce este posibil, într-o formă și într-un limbaj pe care să poată să le înțeleagă, asupra drepturilor sale, în conformitate cu prevederile legii, iar această informare va fi însoțită de explicarea drepturilor și a mijloacelor de a le exercita. (art. 44 alin. 1)</p> <p>Dacă nu este capabil să înțeleagă aceste informații și atât timp cât această incapacitate va dura, drepturile sale vor fi aduse la cunoștința reprezentantului său legal sau convențional.</p>	<p><i>Informare cu privire la drepturi</i></p> <p>Din momentul aditerii într-un serviciu de sănătate mintală va fi informat de îndată ce este posibil, într-o formă și într-un limbaj pe care să poată să le înțeleagă, asupra drepturilor sale, în conformitate cu prevederile legii, iar această informare va fi însoțită de explicarea drepturilor și a mijloacelor de a le exercita. (art. 44 alin. 1)</p> <p>Dacă pacientul nu este capabil să înțeleagă aceste informații și atât timp cât această incapacitate va dura, drepturile sale vor fi aduse la cunoștința reprezentantului său legal sau convențional.(art. 44 alin. 2)</p>

<i>Dreptul la consimțământ</i>	<i>Dreptul la consimțământ</i>
<p>Poate consimți la evaluarea sănătății mintale; pentru asta e necesar consimțământul său liber, informat și documentat</p> <p>Poate refuza internarea sau tratamentul (cap. IV Norme de aplicare).</p> <p>Are dreptul să își dea consimțământul la alcătuirea și punerea în aplicare a programului terapeutic și are dreptul de a fi asistat în acordarea consimțământului (art. 29 alin. 1).</p> <p>Poate retrage consimțământul și va informat cu privire la urmările întreruperii tratamentului (art. 30)</p>	<p>Când persoana evaluată are dificultăți în a aprecia implicațiile unei decizii asupra ei înseși, trebuie să beneficieze de asistența reprezentantului legal sau convențional.(art.11) (4) Discernământul se stabilește, potrivit legii, prin expertiză medico-legală psihiatrică.(art. 13 alin. 4).</p> <p>Medicul psihiatru poate institui tratamentul fără obținerea consimțământului pacientului în următoarele situații, dacă pacientul nu are capacitatea psihică de a înțelege starea de boală și necesitatea instituirii tratamentului medical și nu are un reprezentant legal ori nu este însoțit de un reprezentant convențional; dacă pacientul este pus sub interdicție, caz în care medicul psihiatru este obligat să solicite și să obțină consimțământul reprezentantului legal. (art. 29 alin 2).</p>

5.3.Dreptul la informare și consimțământ în contextul serviciilor sociale

Dreptul la informare este prevăzut în favoarea beneficiarului serviciilor sociale, anume persoana care primește beneficii de asistență socială și/sau, după caz, servicii sociale (art. 6 lit.d din Legea nr.292/2011).

Asistentul social utilizează un limbaj clar și adecvat pentru a informa beneficiarii serviciilor de asistență socială despre scopul, riscurile și limitele serviciilor, costurile legate de serviciul respectiv, alternativele existente, dreptul beneficiarilor de a refuza sau de a rezilia relațiile contractuale stabilite, precum și despre perioada pentru care sunt încheiate raporturile contractuale de asistență socială. (art. 21 din Codul deontologic al asistentului social). În situațiile în care beneficiarul serviciilor de asistență socială nu înțelege sau are dificultăți în a înțelege limbajul utilizat în practică, asistentul social trebuie să se asigure că acesta a înțeles condițiile prezentate, în acest sens asigurând beneficiarului o explicație detaliată, direct sau prin intermediul unui translator/interpret, după caz.

În acest context, consimțământul scris, informat, al reprezentantului legal este solicitat strict în vederea protejării intereselor beneficiarului care nu are capacitatea de a-și exprima în scris consimțământul sau de a contracta, dar care a fost, în prealabil, informat.

6.4. Dreptul la informare și consimțământ în contextul consilierii psihologice

Înainte de începerea oricărui tip de serviciu psihologic (evaluare, psihoterapie, consiliere psihologică etc.), psihologii vor obține consimțământul informat din partea persoanelor independente sau parțial dependent implicate, **cu excepția situațiilor când prin lege, decizii judecătorești sau prezentul Cod se prevede altfel.**(Codul deontologic al psihologilor, secțiunea C, pct. 22). Această din urmă prevedere se interpretează în impunerea obligativității obținerii consimțământului informat al reprezentantului legal.

Psihologii vor obține consimțământul scris al beneficiarului direct ori de câte ori este posibil. Atunci când acest lucru nu este posibil, psihologii vor consemna în dosarul clientului consimțământul oral, permisiunea sau asentimentul clientului/reprezentantului legal al clientului.

În cazul în care beneficiarul unui serviciu psihologic este în imposibilitatea de a-și da consimțământul, se acceptă obținerea acestuia de la reprezentantul legal al acestuia sau de la o persoană autorizată care, conform legii, este în măsură să îl reprezinte.

În cazurile în care, potrivit legii, clientul nu are capacitatea de a-și da în cunoștință de cauză consimțământul pentru un serviciu psihologic, acesta se va efectua doar cu acordul reprezentantului său legal sau cu autorizarea unei autorități sau persoane desemnate prin lege ori a unei instanțe de judecată.

În cazul în care, potrivit legii, clientul nu are capacitatea de a-și da în cunoștință de cauză consimțământul pentru un serviciu psihologic și nu există un reprezentant legal, serviciul psihologic se poate efectua dacă este strict necesar în interesul clientului.

6.5. Dreptul la informare și consimțământ în contextul actelor notariale

O persoană cu dizabilități care se bucură de capacitate de exercițiu poate încheia singură orice acte juridice civile.

Notarul public are obligația să deslușească raporturile juridice dintre părți cu privire la actul pe care vor să îl încheie, să verifice dacă scopul pe care îl urmăresc este în conformitate cu legea și să le dea îndrumările necesare asupra efectelor lui juridice. De asemenea, el trebuie să ceară părților, ori de câte ori este cazul, documentele justificative și autorizațiile necesare pentru încheierea actului (art. 80 alin. 1-2 din Legea nr. 36/1995).

Pentru a lua consimțământul părților, după citirea actului, notarul public le va întreba dacă au înțeles conținutul acestuia și dacă cele cuprinse în act exprimă voința lor.

Exteriorizarea consimțământului se materializează prin semnătură (art. 92 alin. 1 din Legea nr. 36/1995). Exemplarul original al înscrisului autentificat, împreună cu anexele care fac parte integrantă din acest înscris, se semnează în fața notarului public de către părți sau de către reprezentanții lor. (art. 98 alin. 2 din Legea nr. 36/1995).

După identificarea părților, a mandatarilor acestora sau a reprezentanților legali ori convenționali, notarul public aduce la cunoștința acestora conținutul actului supus autentificării, îi întreabă dacă i-au înțeles conținutul și consecințele juridice și dacă cele cuprinse în act reprezintă voința părților.

Luarea consimțământului se face prin semnarea actului de către părți, de reprezentanții acestora, de cei chemați a încuviința actele pe care părțile le întocmesc și, după caz, de martorii-asistenți. Părțile declară că au citit actul sau că acesta le-a fost citit în întregime, i-au înțeles conținutul și consecințele juridice și că cele cuprinse în act reprezintă voința părților. (art. 225 alin. 3-4 din Regulamentul de punere în aplicare a Legii nr. 36/1995).

În cazul acelor care, din pricina infirmității, a bolii sau din orice alte cauze, nu pot semna, notarul public, îndeplinind actul, va lua consimțământul numai în prezența a 2 martori-asistenți, această formalitate suplinind absența semnăturii părții. (art. 97 alin. 1 din Legea nr. 36/1995).

Deși Legea nr. 36/1995 face referire constant la „părți”, în contextul persoanei puse sub interdicție, această mențiune se interpretează a face referire strict la reprezentantul legal al acesteia, care urmează să semneze actul autentic și care, astfel, va beneficia de diligențele notarului privind informarea și exprimarea consimțământului. Nu există dispoziții privind consultarea persoanei în numele căreia urmează să acționeze reprezentantul legal. Pe de altă parte, orice act de dispoziție se efectuează numai în baza autorizării anterioare a instanței de judecată, care a stabilit deja dacă actul respectiv este în interesul și beneficiul persoanei puse sub interdicție (art. 144 Cod civil).

Persoana pusă sub interdicție are vocație de moștenitor, atâta vreme cât este în viață la momentul deschiderii moștenirii (art. 957 alin. 1 Cod civil), însă actele aferente procedurii succesoriale vor fi îndeplinite strict de către reprezentantul legal. În cadrul procedurii succesoriale, în situația persoanei puse sub interdicție, se citează reprezentantul legal și autoritatea tutelară (art. 106 alin. 5 din Legea nr. 36/1995). Pentru motive temeinice, notarul public, la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu, poate numi provizoriu un curator special, care va fi validat ori, după caz, înlocuit de către instanța de tutelă (art. 150 alin. 3 Cod civil) și care să reprezinte interesele persoanei puse sub interdicție.